

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

**СУЧАСНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ
ІНШОМОВНОГО НАУКОВОГО ТЕКСТУ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ФІЛОЛОГІЧНІЙ
ПРАКТИЦІ**

Наталія МЕЛЬНИК (м. Київ, Україна)

Динамічна інтеграція вітчизняної науки у європейський освітній простір та соціальна й міжкультурна комунікація формують нові виклики та завдання перед вітчизняною перекладацькою теорією і практикою. Означене зумовлено рядом чинників, серед яких інтенсивне збільшення компаративних досліджень з педагогіки, історії, мовознавства, мистецтва тощо. Розвиток компаративної педагогіки в Україні спонукає лінгвістів до пошуку і аналізу ефективних підходів до здійснення автентичного перекладу іншомовних наукових досліджень, представлених у європейській та міжнародній науковій періодиці. Відтак, актуальності набуває питання виокремлення ефективних методологічних підходів до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту, які забезпечують автентичність інтерпретації наукової термінології, що становить *мету* даної статті.

Зазначимо, що у вересні 2008 року в Парижі на форумі «Багатомовні» було представлено нову стратегію перекладацької практики під лозунгом «Більше, ніж одна мова» [7]. На форумі було обговорено питання більш широкого бачення перекладу та створення амбітної європейської програми перекладу. Кілька місяців по тому Президент Європейської Комісії Жозе Мануель Баррозу виступив на конференції «Літературний переклад і культура» у Брюсселі 20 квітня 2009 року [12]. Своєю заявою М. Баррозу зробив справжній виклик, коли зазначив, що вважає: «...що настав час віддати належне місце перекладу в освітянській діяльності, необхідно постійно розвивати його потенціал, і важко переоцінити і усвідомити функцію і працю перекладачів та суспільний обов'язок перед ними. Знайте, що всі в цьому залі поділяють одну й ту ж мету: пропаганда

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

дисциплін і практик творчого перекладу, оскільки забезпечення розвитку якісної перекладацької практики стає пріоритетним напрямком провідних освітніх європейських організацій та поціновується у Європі ”.

Діяльність науковця-компаративіста визначається тим, що окрім пошукової діяльності дослідник здійснює й перекладацьку, яка в свою чергу включає не лише механічну передачу інформації, але й пошук автентичної термінології, яка відбиває сутність поняття з урахуванням вітчизняної специфіки та контекстне розуміння терміну. В контексті зазначеного, науковцю, який здійснює компаративне дослідження важливо також оперувати методологічними підходами перекладу іншомовного тексту, що забезпечить якість інтерпретації наукового тексту чи термінології у вітчизняній науці. В цілому, процес перекладу є незамінною діяльністю не лише лінгвістів чи науковців, які своїми дослідженнями та роботою сприяють об'єднанню суспільств та окремих осіб, забезпечують ведення діалогу та спілкування завдяки чому зростає міжкультурна комунікація. Перекладацька наука ґрунтується на широкому історичному процесі, при визначенні терміну процесу перекладу необхідно згадати чимало факторів. Як наука – це галузь, що вивчає процес перекладу і текст, який отримується в результаті перекладацької діяльності, з усіма його деталями.

Традиційно перекладознавство інтерпретується як маргінальна філологічна наука, яка займається проблемами еквівалентності перекладу, моделювання процесу перекладу, визначення перекладацьких стратегій, опису типів перекладу, інвентаризації перекладацьких лакун тощо [1, с.46–47]. Поняття «теорія» Великому тлумачному словнику Т. Бусел в широкому розуміння визначена як: 1. «логічне узагальнене досвіду, суспільній практики, яке ґрунтується на глибокому проникненні в суть досліджуваного явище та розкриває його закономірності»; у вузькому розумінні – «сукупність наукових

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

положень, необхідних для опанування, розуміння чого-небудь» [Бусел, 2009]. Інше визначення полягає в тому, що «теорія - це система загальної інформації та пояснення, яка виходить на будь-якій фазі набуття знань, істинність та надійність яких встановлюється науковим методом» [11, с.85]. Серед зарубіжних теоретиків здійснення перекладу у європейській лінгвістичній науці можемо виокремити: Ф. Апель (Apel, F.), Дж. Леві (Levy, J.), В. Коллера (Koller, W.), Р. Клопфер (Kloepfer, R.), серед російських лінгвістів І. Гальперін, В. Комісаров, Ю. Найди, Р. Якобсон та інші. Серед українських теоретиків перекладу цінністю визначаються праці В. Акуленко, М. Кочерган та інші. Питання автентичності інтерпретації педагогічної наукової термінології стало об'єктом дослідження Н. Мельник [4].

Представляючи огляд методологічних підходів зарубіжних дослідників відмітимо прихильника верифікаційного перекладу Дж. Леві. Дослідник стверджував, що художні аспекти твору можуть бути визначені логікою і що ці аспекти можуть бути передані з однаковою художньою цінністю до цільової мови, вільної від її змісту, світу та мови і замінивши їх формальними компонентами іншої мови [10, с. 152]. Леві також підкреслював, що мета перекладу полягає в тому, щоб залишитися з оригінальним текстовим повідомленням, зрозуміти і передати початкове повідомлення. За переконанням дослідника, переклад є процесом відтворення, коли тісно пов'язаний з текстом оригінального тексту. Дж. Леві наголошував, що певні формальні та основні риси тексту повинні бути збережені як основне правило, однак, нефункціональні формальні структури не обов'язково повинні бути збережені. Переклад повинен бути послідовним і цілісним, а мета перекладу повинна відтворювати ідею вихідного тексту на іншій мові. [10, с. 40-41]. Дж. Леві, який був прихильником методу «вірного перекладу», розглядає процес перекладу як процес прийняття рішень.

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

Прихильниками верифікованого підходу серед європейських дослідників були також Ф. Апель та Р. Клопфер. Так, Р. Клопер наголошує на тому, що текст отриманий при перекладі має бути своєрідною фотокопією оригінального тексту. Дослідник підкреслює на важливості збереження змісту і форми оригінального тексту, визначає, що естетичні та художні особливості тексту мають характеризуватися цими двома елементами [9].

Німецький дослідник Ф. Апель сфокусував свою увагу на інтерпретації слів, виразів та словосполучень, які не мають аналогу у мові на яку здійснюється переклад. В цьому аспекті Ф. Апель вказує на увагу перекладача на зміст, стиль та значення терміну чи феномену, який представлено у оригінальному тексті [6]. Тому в цьому контексті підходи Ф. Апеля до перекладу тяжіють до запропонованої інтерпретації Дж. Леві. Такий, так званий комбінований підхід до перекладу називають "герменевтичним".

Дослідник В. Коллер у своїх підходах до перекладу акцентував увагу на питанні еквівалентності перекладу. У своїй роботі «Основні проблеми теорії перекладу» (*Grundprobleme der Übersetzungstheorie*), він наголошує на тому, що процес перекладу є своєрідним мистецтвом тлумачення. На думку В. Коллера [9, с.47], фонологічні, морфологічні та синтаксичні одиниці необхідно переносити на мову перекладу з лінгвістичною інтерпретацією під час перекладу. Іншими словами, В. Коллер вважав, що перекладач спочатку інтерналізує оригінальний текст як у структурному, так і в семантичному аспектах, а потім шукає еквівалентні поняття та терміни у мові на яку здійснюється переклад, і, при необхідності перекладач має право завершити процес перекладу своїм власним текстом, тобто тлумаченням.

На особливу увагу компаративістів заслуговує також «скопотеорія», яка детермінує підходи, запропоновані К. Рейса і Г. Вермеєра. Оскільки, термін «скопос» походить від грецького слова «мета», згідно підходу Г. Вермеєра

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

цільовий текст формується функцією вихідного. Іншими словами, переклад повинен бути зосереджений на функції, спрямованої на представлення перекладеного тексту, його контекстного значення у освітньому вимірі суспільного середовища, на мову якого здійснено переклад. Згідно з цією теорією кожен переклад є дією, і кожна дія має мету або мету, так само кожен переклад має на меті. На цьому етапі перекладач є посередником, який враховує культурні, освітні аспекти, що характерні для певного суспільного середовища [13]. Тобто перекладач створює новий текст з урахуванням суспільно-історичних, культурних чи освітніх традицій. В цьому контексті, дослідник-компаративіст більш вільний у інтерпретації, тому що вихідний текст в остаточній інтерпретації замінюється в залежності від мети.

Висновки. Здійснений аналіз засвідчує, що у процесі здійснення порівняльних педагогічних досліджень українськими компаративістами може використовуватися цілий комплекс актуальних та ефективних методологічних підходів до здійснення перекладу наукових текстів. Аналітичний огляд підходів до здійснення перекладу засвідчив, що для перекладу термінології доцільністю може визначатись верифікаційний підхід, однак для передачі сутності поняття та його автентичності більш ефективними є еквівалентний та «скопос-теорія».

Зазначимо, що охарактеризовані у статті підходи не є вичерпними, оскільки представлено лише провідні зарубіжні теорії перекладу. Подальшого дослідження потребує питання сучасних методологічних підходів презентованих у вітчизняному освітньому вимірі, що становить мете подальших досліджень у даному напрямі.

Список використаних джерел:

1. Аликина Е. В. Введение в теорию и практику устного последовательного перевода / Елена Вадимовна Аликина. – М. : Восточная книга, 2009. – 192 с.

Мельник Н. І. Сучасні методологічні підходи до здійснення перекладу іншомовного наукового тексту у європейській філологічній практиці. *Сучасні лінгвістичні парадигми*: матер. III міжн. наук. конф. (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.); Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. С. 100-104

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. – 1736 с.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Гальперин. – [4-е изд.]. – М. : Ком Книга, 2006. – 144 с.
4. Мельник Н.І. Феномен «професійної компетентності» у українській та європейській педагогічній теорії: порівняльний аспект / Н. І. Мельник // Педагогічна освіта : Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. - № 28, 2017. – С. 54-60.
5. Найда Ю. К науке переводить / Ю. Найда //Лингвистические аспекты теории перевода :Хрестоматия. – Ереван : Лингва, 2007. – С. 4–31.
6. Apel, F. (1983). *Literarische Übersetzung*. Stuttgart: Metzler Verlag.
7. Baker, M. (2001). *Routledge encyclopedia of translation studies*. Londra:Routledge.
8. Kloepfer, R. (1967). *Die Theorie der literarischen Übersetzung*. W.Fink, München.
9. Koller, W (1987). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Quelle & Meyer, Heidelberg.
10. Levy,J. (1969). *Die literarische Übersetzung, Theorie einer Kunstgattung*'' Frankfurt am Main-Bonn.
11. Link, J. (1997). *Elemente der Lyrik*. In: *Literaturwissenschaft. Ein Grundkurs*. Hg. von Helmut Brackert und Jörn Stückrath. Reinbek b. Hamburg 1997(=Rowohlts Enzyklopädie), S. 86-101.
12. Nord, C. (1988). *Textanalyse und Übersetze* , Heidelberg.
13. Reiß, K. and Vermeer H. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*, Tübingen.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мельник Наталія Іванівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології, Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, Національний авіаційний університет